

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2022/2023-14)

12 KASIM DÜNYA ZATÜRRE GÜNÜ (2023)

Zatürre nasıl bir hastalıktır?^{1,2}

Zatürre ya da tıbbi adıyla pnömoni büyük ölçüde bakteri, virüs ve mantar gibi mikroorganizmalar tarafından akciğer dokusunun iltihaplanmasıdır. Akciğerde meydana gelen bu enfeksiyon nedeniyle alveol adı verilen havayla dolu küçük akciğer keseciklerine iltihap hücrelerinin birikir ve bu alana kan damarlarından gelen serumun dolmasına neden olur. Bu durum alveollerin solunum işlevini yerine getirememesine sebep olur.

Zatürre bir halk sağlığı sorunu mudur?^{3,4,5}

Halk sağlığı bakış açısına göre; *sık görülen, sıklıkla ölüme neden olan, işgücü kaybı ile sonuçlanan, önlenbilir hastalıklar* önemli hastalıklar olarak kabul edilmektedir ve halk sağlığı sorunu olarak değerlendirilmektedir. Zatürre çocuklarda ve yaşlılarda önemli bir hastalık ve ölüm nedeni olması sebebiyle halk sağlığı sorunu olarak ele alınır. Zatürre 2019 yılında beş yaş altı 672.000 çocuk da dahil olmak üzere 2,5 milyon kişinin ölümüne neden olmuştur.

Neden “12 Kasım” günü “Dünya Zatürre Günü” olarak belirlenmiştir?⁶

12 Kasım, 2009 yılında ‘Zatürreyi Durdurma İnisiyatifi’ (Stop Pneumonia Initiative) tarafından farkındalık oluşturmak amacıyla dünya zatürre günü olarak belirlenmiştir. 12 Kasım Dünya Zatürre Günü ‘nün kutlanma amacı:

- ✓ Dünyada beş yaş altı çocuk ölümlerinin önde gelen nedeni olan zatürre hakkında farkındalığı artırabilmek,
- ✓ Zatürreye karşı koruma, önleme ve tedavi amaçlı müdahaleleri teşvik edebilmek,
- ✓ Zatürreyle mücadele için eylem üretebilmektir.⁷

¹ [İnternet]https://solunum.org.tr/TusadData/Book/555/1712017101925-Pnomoni_Kitabi.pdf/ Erişim tarihi: 02.11.2023

² [İnternet]<https://ankara.baskenthastaneleri.com/tr/saglik-rehberi/zaturre-nedir> Erişim tarihi: 06.11.2023

³ [İnternet]<https://halksagligi.hacettepe.edu.tr/hakkinda/kavram.php> Erişim tarihi: 02.11.2023

⁴ [İnternet]<https://stoppneumonia.org/> Erişim tarihi: 02.11.2023

⁵ [İnternet]<https://www.unicef.org/turkiye/topics/zat%C3%BCrre> Erişim tarihi: 03.11.2023

⁶ [İnternet]<https://stoppneumonia.org/latest/world-pneumonia-day/> Erişim tarihi: 02.11.2023

⁷ [İnternet]<https://www.worldpneumoniaday.org/> Erişim tarihi: 02.11.2023

Bu doküman Dr. Deren Özyürek Ucael ve Dr. Hande Yıldırım tarafından, Prof. Dr. Dilek Aslan danışmanlığında 09.11.2023 tarihinde hazırlanmıştır.

Bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir:
Özyürek Ucael D, Yıldırım H, Aslan D, Dünya Zatürre Günü, HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi 2022/2023-14. [İnternet]
<http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/Erisim:12.11.2023>

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2022/2023-14)

Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) zatürre hastalığının gidişatını etkilemiş midir?⁸

Evet, COVID-19 pandemisi, ölüm sayısına milyonlar ekleyerek solunum yolu enfeksiyonlarından kaynaklanan toplam ölüm sayısını 2021'de 6 milyonun üzerine çıkarmıştır. Böylelikle tüm nedenlere bağlı "zatürre nedenli ölüm sayısı" dünya genelinde artışa geçmiştir.

Zatürre hastalığına yakalanmayı kolaylaştıran risk faktörleri nelerdir? Hangi durumlarda doktora başvurulmalıdır?^{9,10}

Bir kişinin zatürreye yakalanmasını kolaylaştıran bireysel, çevresel ve sosyal çeşitli risk faktörleri vardır.

Erişkinlerde zatürre oluşumunu kolaylaştıran risk faktörleri:

- ✓ İleri yaş
- ✓ Kronik hastalıklar (Akciğer, kalp, böbrek, karaciğer, şeker, sinir sistemi hastalıkları)
- ✓ Yutma güçlüğü yapan durumlar (çene, kas, sinir hastalıkları, tümörler, yemek borusu hastalıkları)
- ✓ Bağışıklık sistemi hastalıkları (AIDS, kan ve lenf bezi kanserleri)
- ✓ Bağışıklığı baskılayan ilaç kullanımı
- ✓ Tütün ve alkol kullanımı
- ✓ Geçirilmiş uzun süren ameliyatlar
- ✓ Grip salgınları
- ✓ Pasif içicilik de dahil olmak üzere belirli kimyasallara, kirleticilere veya zehirli dumanlara maruz kalma şeklindedir.

Zatürrenin belirtileri üşüme-titreme, 39-40°C'ye varan yüksek ateş, öksürük, kirli, iltihaplı (yeşil, sarı, pas rengi) balgam çıkarma ve yan ağrısı olabilmektedir.

Çocuklarda zatürre belirtileri ise çocuğun yaşına ve zatürreye yol açan etkene göre değişim gösterebilmektedir. En sık bulgu ateş, öksürük ve hızlı solunumdur. Zatürresi olan çocuklarda bazen tek bulgu hızlı soluma olabilmektedir.

Zatürreyi düşündüren yukarıdaki durumlar söz konusu olduğunda ya da 48 saatten daha uzun süren ateş yüksekliğinde doktora başvurulmalıdır. Çocuklar söz konusu olduğunda özellikle nefes darlığı, hızlı nefes alıp verme, ateşin 38°C'den yüksek olması durumunda acil olarak doktora götürülmelidir.

⁸ [İnternet]<https://stopppneumonia.org/latest/covid-19/> Erişim tarihi: 04.11.2023

⁹[İnternet]https://toraks.org.tr/site/sf/documents/pre_migration/0424e3e973686b2b54408611d173ad76f2531716396e1af5dae01d97e7fdc6ca.pdf Erişim tarihi: 02.11.2023

¹⁰ [İnternet]<https://www.lung.org/lung-health-diseases/lung-disease-lookup/pneumonia/learn-about-pneumonia> Erişim tarihi: 03.11.2023

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2022/2023-14)

Zatürre nasıl önlenir? ^{9,11}

Zatürreyi önlemek amacıyla çocukluk çağında en sık zatürre etkenleri olan Streptococcus pneumoniae (pnömokok) ve Haemophilus influenzae'ya karşı konjuge pnömokok aşısı ve Hib (H. influenzae tip b) aşısı ve bunların yanı sıra zatürre etkeni olabilecek diğer mikroorganizmalar için de BCG (verem aşısı), kızamık, boğmaca, su çiçeği aşısı rutin olarak T.C. Sağlık Bakanlığının "Genişletilmiş Bağışıklama Programı" doğrultusunda tüm çocuklara uygulanmaktadır. Ek olarak risk gruplarına influenza (grip) aşısı korunma için önerilmektedir.

Zatürre gelişme riski ve/veya zatürrenin ağır seyretme riski yüksek olan erişkinlerin (örneğin; 65 yaş üzeri yaşlılar ve kronik hastalığı olanlar) zatürreye karşı bağışıklığının artırılmasına yönelik olarak pnömokok aşısı ve yıllık grip aşısı yaptırılmaları önerilmektedir.

Dünya genelinde en etkili zatürreyi önleme aracı olan aşıya erişim nasıldır? ¹²

Zatürreyle mücadele aşısı konjuge pnömokok aşısı (PCV), haemophilus influenzae tip B aşısının (Hib) yanı sıra difteri, kızamık (MCV), COVID-19, tetanoz ve boğmacaya (DTP) karşı olan aşılardır. Zatürreyle mücadele eden aşılarından oluşan bu kapsamın genişletilmesi, 2000 yılından bu yana çocukluk çağı zatürre ölümlerinde tahmini 1,6 milyondan 672.000'e düşürerek % 57'lik azalmaya katkıda bulunmuştur.

Ancak dünya çapında beş yaşın altındaki her iki çocuktan birinden fazlası zatürre aşısı ile tam olarak korunmamaktadır. Bu 353 milyon çocuk demektir. Zatürre nedeniyle çocuk ölümlerinin yarısından fazlası, zatürre aşısı kapsamının düşük olduğu ülkelerde, özellikle de Nijerya ve Hindistan'da görülmektedir. Çocuklarda zatürreden ölümlerin en ağır olduğu Çin, Somali, Çad, Gine, Mısır ve Güney Sudan dahil olmak üzere 52 ülke zatürre aşısını sunmamaktadır.

Zatürrenin önlenmesi için alınabilecek bazı önlemler nelerdir? ¹³

- ✓ **Risk faktörlerinin farkında olmak:** Zatürre açısından en fazla risk altında olan kişiler bebekler ve küçük çocuklar, 65 yaş ve üzeri yetişkinler ve akciğer veya kalp hastalığı, diyabet vb. başka kronik hastalıkları olan kişiler sağlık kontrollerini aksatmamalı, zatürreden korunma yollarını öğrenmelidir.
- ✓ **Aşılama:** T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından önerilen aşılardan korunmak için en önemli araçtır. Aşıların önerilen programa uygun şekilde yapılması için en yakın sağlık merkezine başvurulmalıdır.

¹¹ [İnternet]<https://stopppneumonia.org/issues/prevent/> Erişim tarihi: 02.11.2023

¹² [İnternet]<https://stopppneumonia.org/issues/prevent/> Erişim tarihi: 02.11.2023

¹³ [İnternet]<https://www.lung.org/blog/pneumonia-day-during-covid> Erişim tarihi: 03.11.2023

